

6. Канеман Д., Санстейн К., Сібоні О. Шум. Хибність людських суджень. Київ, 2022.

7. Лісовський П. М. Феноменологія мудрості : духовні орієнтири та імперативи: монографія. Київ, 2016. 351 с.

8. Огнев'юк В.О, Гладкова В.М, Фруктова Я.С. Фундаментальна акмеологія – наука ХХІ століття: монографія. Київ. 2019. 206 с.

9. Філософський енциклопедичний словник : енциклопедія /за ред. В. І. Шинкарука. Київ: НАН України, Ін-т філософії ім. Г. С. Сковороди, 2002. 751 с.

DOI <https://doi.org/10.30525/978-9934-26-343-9-22>

ENVIRONMENTAL SUSTAINABILITY IN A SOCIAL-POLITICAL CONTEXT

ЕКОЛОГІЧНІСТЬ У СОЦІАЛЬНО-ПОЛІТИЧНОМУ КОНТЕКСТІ

Tashchenko A. Iu. **Тащенко А. Ю.**

*Candidate of Sociological Sciences,
Assistant at the Department of Social
Structures and Social Relations
Taras Shevchenko National University of
Kyiv,
Associate Professor at the Department of
Commercial Activity and Logistics
Kyiv National Economic University named
after Vadym Hetman
Kyiv, Ukraine*

*кандидат соціологічних наук,
асистент кафедри соціальних структур
та соціальних відносин
Київський національний університет
імені Тараса Шевченка,
доцент кафедри комерційної діяльності
та логістики
Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана
м. Київ, Україна*

Наприкінці літа, у час збирання врожаю та підготовки запасів уже наявні катастрофічні наслідки російського повномасштабного вторгнення спонукають роздумувати над станом довкілля й, окрім конструювання нових перспектив, пригадувати довоєнні реалії. Як жителька столиці, я, звісно, насамперед прихильна міркувати про великі міста. На їх представників завжди була покладена велика відповідальність – так, не новина, що як представники влади, так і пересічні громадяни очікували від великих міст створення умов для розвитку регіонів та країни в цілому, виникнення «точок росту» і вирішення проблем у науці, техніці, освіті, політиці та культурі, приваблення фахівців і капіталу тощо [1, с. 38]. У свою чергу, великі міста потребують і особливої турботи про комфортність життя їхніх жителів, однією зі складових якої є екологічність. Стан довкілля традиційно є однією із проблематичних тем для великих міст як об'єктивно (наприклад, згідно із індексом екологічної

сприятливості, що включає індекс стану забруднення атмосфери, індекс стану поводження з відходами та індекс стану водних ресурсів [1, с. 103–107]), так і суб'єктивно (згідно із результатами опитувань щодо стурбованості станом навколишнього середовища, жителі обласних центрів у ній випереджали жителів звичайних міст та сіл [2; 3]). Але є соціально-політичний нюанс.

В Україні турбота про екологічність входила до обов'язкових умов підтримання важливих геополітичних стосунків. Так, у ООН слідували за інтеграцією положень Конвенції Ріо у національну політику України, проводячи заради цього моніторинг екологічної свідомості українців [4]. Угода про асоціацію між Україною та ЄС зобов'язувала українських можновладців реформувати екологічну політику та право, що спонукало можновладців із ЄС та низку політичних і благодійних фондів – як міжнародних, так і власне українських – підтримувати дослідження екологічного портрету громадянина України [5], екологічної культури українців [6, с. 15–16], сприйняття екологічних проблем жителями столиці України [7] тощо. Не дивно, що і фахівці з урбаністики в реалізації урбаністичних проєктів відзначали потужний екологічний акцент [8]. Проте водночас аналітики відзначали щодо обласних центрів України далеку від досконалості екологічну політику, яку вела чинна місцева влада за останні роки. Це стосувалося і комплексних цільових програм у сфері охорони навколишнього природного середовища, і фінансування у них охорони довкілля, і сприйняття міри успішності місцевої влади в охороні навколишнього природного середовища [9]. І логічно було очікувати, що думки громадян із приводу наявності певних екологічних проблем мали би бути пов'язані з уявленням про міську владу як основного відповідального за це суб'єкта і впливати на довіру до неї, яка була більшою, ніж довіра до влади центральної [10]. Проте чи дійсно в українців непорушно вибудувався зазначений вище фрейм, потребує актуального підтвердження.

Так само потребує перевірок на стійкість фрейм стосовно зв'язку вступу до ЄС, якого бажає більшість українців, та необхідності власної екологічної свідомості й готовності до відповідних практик [6, с. 10; 11; 12]. Міністерство культури та інформаційної політики запускло комунікаційну кампанію «Європа починається з тебе» саме на екотематику [13], проте економічні мотиви цілком можуть затьмарювати її. Вселяє надію те, що, згідно з останніми даними опитувань громадської думки Центром Разумкова, частка громадян України, які залучені до формування політики і прийняття управлінських рішень як на загальнодержавному, так і місцевому рівнях, становить 12%, і, зокрема, до діяльності з покращення екоситуації – 6%, серед яких напевне не лише депутати і старости, а й громадянські активісти та волонтери, які впевнені у тому, що вони можуть впливати на місцеву владу [14]. Та й науковій рефлексії не бракувало – були задіяні різні методи, різні тематичні

акценти, різні масштаби. Ось лише декілька прикладів уже отриманого знання, на яке я спиралася за підготовки даних тез як уже на саме собою очевидне:

– Інститут Горшеніна & Представництво Фонду імені Фрідріха Еберта в Україні, квітень-червень 2017 р. – фокус-групи (Київ, Львів, Дніпро), масове опитування (Україна), акцент – екологічна культура.

– Research & Branding Group, серпень 2017 р. – масове опитування громадської думки; масштаб – Україна (було порівняння обласних центрів із звичайними містами та селами); акцент – актуальність проблеми з екологічним станом, найпоширеніші проблеми, оцінка екологічного стану та його зміни у місцевості проживання.

– Ресурсно-аналітичний центр «Суспільство і довкілля» & Соціологічна агенція «Fama» & Міжнародний фонд «Відродження» & Українська сторона Платформи громадянського суспільства Україна-ЄС, травень 2018 р. – масове опитування; акцент – практики, цінності та судження щодо охорони довкілля; масштаб – Україна у зіставленні з результатами Євробарометру.

– CEDOS & УМКА (Українська молодіжна кліматична асоціація) & Представництво Фонду імені Гайнріха Бьоля в Україні, кінець 2018 р. – фокус-групи (Київ); акцент – сприйняття екологічних проблем.

– Київський міжнародний економічний форум & центр дослідження суспільної думки Socis & фірма UDP Renewables & агентство Bohush Communications, 11–18 вересня 2019 р. – масове опитування; масштаб – Україна; акцент – екологічна свідомість.

– Центр спільних дій, вересень 2020 р. – експертне оцінювання; акцент – комплексні цільові програми у ключових сферах життя громад (зокрема, довкілля) всіх обласних центрів України за 2017–2019 рр.

Залишається лише не розчаруватися у необхідності подальших розвідок.

Література:

1. Покляцький С. А. Умови життя населення великих міст України: суспільно-географічне дослідження: монографія / ред. І. В. Гукалова. Київ: НВП "Вид-во "Наук. думка" НАН України", 2016. 185 с.

2. Белоус О. Проблемами екології стурбовані майже 90% українців. *Дзеркало тижня*. URL: https://zn.ua/ukr/UKRAINE/problemami-ekologiyi-sturbovani-mayzhe-90-ukrayinciv-253838_.html (дата звернення: 24.08.2023).

3. Олександр Б. Більше половини українців стурбовані проблемою сміття. *Дзеркало тижня*. URL: https://zn.ua/ukr/UKRAINE/bilshe-polovini-ukrayinciv-sturbovani-problemoyu-smitty-254708_.html (дата звернення: 24.08.2023).

4. Чи готові українці до зміни клімату?. *Інтерфакс-Україна*. URL: <https://ua.interfax.com.ua/news/press-release/624093.html> (дата звернення: 24.08.2023).
5. Ресурсно-аналітичний центр “Суспільство і довкілля”. Охорона довкілля та громадяни України. Дослідження практик, цінностей та суджень. 2018. 32 с. URL: <https://www.rac.org.ua/uploads/content/481/files/envportraitpollreport2018.pdf> (дата звернення: 24.08.2023).
6. Фонд ім. Фрідріха Еберта. Українське суспільство та європейські цінності. Київ, 2017. 58 с. URL: http://fes.kiev.ua/n/cms/fileadmin/upload2/JEvropeiski_cinnosti_tables_and_diagrams_MR_.pdf.
7. Боброва А. Екологічні проблеми і свідоме поведінка: що знають жительки і жителі Києва. *Mistosite*. URL: <https://mistosite.org.ua/articles/ekolohichni-problemy-i-svidoma-povedinka-shcho-znaiut-zhytelky-i-zhyteli-kyieva> (дата звернення: 24.08.2023).
8. Семерин Х. Урбаністичні тенденції сучасної України. *Ukraine. Culture. Creativity*. URL: <https://uaculture.org/texts/urbanistychni-tendencziyi-suchasnoyi-ukrayiny/> (дата звернення: 24.08.2023).
9. Шокало К. Повітря, води, ґрунти не на часі. Екологічна політика поза увагою міськрад. *Центр спільних дій*. URL: <https://centreua.org/mistsevi-vibori-2020/povitrya-vodi-grunti-ne-na-chasi-ekologichna-politika-roza-uvaغوu-miskrad/> (дата звернення: 24.08.2023).
10. Андрейшина Н. Українці довіряють місцевій владі більше, ніж центральній. *Active Group*. URL: <https://activegroup.com.ua/2020/12/08/ukraynci-doviryayut-miscevij-vladi-bilshe-nizh-centralnij/> (дата звернення: 24.08.2023).
11. Куць Н. Екологічна свідомість українців & довкілля. МБО «Екологія – Право – Людина», 2020. 30 с. URL: <http://epl.org.ua/wp-content/uploads/2020/12/ekosvidomist.pdf> (дата звернення: 24.08.2023).
12. UNFPA Ukraine. Гендерна перспектива сфери захисту довкілля в Україні. 2022. 44 с. URL: https://ukraine.unfpa.org/sites/default/files/pub-pdf/we_act_ecology_ukr_report.pdf (дата звернення: 24.08.2023).
13. «Європа починається з тебе»: МІП презентувало комунікаційну кампанію. *Укрінформ*. URL: https://www.ukrinform.ua/rubric-other_news/2608570-evropa-pocinaetsa-z-tebe-mip-prezentovalo-komunikacijnu-kampaniu.html (дата звернення: 24.08.2023).
14. Кириченко І. Михайло Міщенко: 94% опитаних пишаються своїм українським громадянством. *Центр Разумкова*. URL: <https://razumkov.org.ua/statti/mykhailo-mishchenko-94protsent-opytanykh-pyshaiutsia-svoim-ukrainskym-gromadianstvom> (дата звернення: 24.08.2023).